

УДК 332.711:334.061

Панухник О. В.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У РЕГІОНАЛЬНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМАХ: СВІТОВИЙ ДОСВІД І УКРАЇНА

Обґрунтовано, що для створення дієвого механізму управління територіями в Україні необхідно враховувати можливість інтеграційного об'єднання населених пунктів. Запропоновано підходи різних країн щодо вибору напрямів формування і управління територіальною економічною інтеграцією. Доведено, що результативність заходів, спрямованих на укрупнення первинних територіальних утворень, можлива лише за умови застосування у процесі управління їх комплексним розвитком підходу, який би базувався на принципах муніципального менеджменту.

Ключові слова: територіально-господарська система, інтеграція, управління інтеграційними процесами, муніципальний менеджмент, регіональне управління.

Постановка проблеми. У територіальній структурі кожної держави можна виділити три рівні: національний, регіональний та первинний. Первинний рівень називають муніципальним. На муніципальному рівні функціонують найменші адміністративно-територіальні одиниці країни, сформовані населеними пунктами або їх об'єднаннями. Сучасні умови соціально-економічного розвитку низових територіальних утворень передбачають їх інтеграцію. Необхідність становлення життєздатних первинних суб'єктів місцевого самоврядування визначається загально-світовими процесами пошуку оптимальної основи управління на муніципальному рівні. Найважливішим елементом і фундаментом інтеграційних процесів виступає муніципальний менеджмент як спеціальний вид управлінської діяльності, під яким розуміють множини складових (підсистем) і взаємозв'язків між ними та зовнішнім оточенням для досягнення цілей муніципального управління, систему спеціальних важелів та інструментів забезпечення економічного й соціального розвитку населених пунктів.

Сучасна модель управління населеними пунктами має базуватись на засадах менеджменту з усіма його складовими: муніципальним маркетингом, моніторингом, антикризовим управлінням, ризик-менеджментом, застосуванням інструментарію стратегічного і ситуативного управління. Наявність, існуюча в Україні система організації влади на місцевому рівні не відповідає загальноприйнятим європейським принципам і не дозволяє забезпечувати реалізацію принципів децентралізації та субсидіарності. Тому доцільним та актуальним у цьому контексті є розгляд світового досвіду здійснення територіальної інтеграції та можливостей його застосування у вітчизняних територіально-господарських системах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед відомих вчених-регіоналістів, які займаються питаннями вивчення особливостей функціонування та розвитку низових територіальних утворень та їх інтеграційних об'єднань з врахуванням світового та європейського досвіду, слід назвати В. Кравченка [1], О. Крайника, Д. Лук'яненка, Г. Монастирського [4], О. Нижника, А. Павлюка [6], Ю. Петрушенка [9], Ю. Шарова [10], М. Янків [11] та ін.

Значна кількість публікацій по зазначеній проблематиці носить, як правило, лише концептуальний характер, не торкаючись сучасних умов функціонування і особливостей розвитку вітчизняних територіально-господарських систем. Це лише підтверджує необхідність подальших досліджень,

оскільки забезпечення життєздатності первинних суб'єктів місцевого самоврядування, покращення соціально-економічної ситуації та створення передумов для динамізації розвитку населених пунктів є запорукою не лише соціальної, але й політичної стабільності у державі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження науковців вкотре доводять, що найдієвішим шляхом забезпечення життєздатності первинних суб'єктів місцевого самоврядування, покращення соціально-економічної ситуації та створення передумов для динамізації розвитку населених пунктів є проведення адміністративно-територіальної реформи, яка покликана вирішити проблему формування правових, економічних і організаційних умов для ефективної реалізації функцій місцевого самоврядування. Продовжується процес пошуку оптимальної основи управління на муніципальному рівні, у контексті чого виникає необхідність повернення до розгляду позитивного практичного досвіду зарубіжних країн.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення можливості адаптування зарубіжного досвіду територіальної інтеграції до здійснення трансформації первинного рівня місцевого самоврядування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Результативність заходів, спрямованих на укрупнення первинних територіальних утворень, можлива лише за умови застосування у процесі управління їх комплексним розвитком підходу, який би базувався на принципах муніципального менеджменту, що успішно застосовуються в країнах Європейського Союзу та США.

Зокрема, методи територіальної інтеграції застосовували держави, перед якими постали проблеми вибору оптимальності розмірів територіальної самоврядної спільноти, які забезпечуватимуть ефективну господарську та фінансову діяльність, шляхом застосування як добровільної, так і примусової форм комунізації. Досвід Швеції свідчить, що примусове укрупнення комун (у 1969-1974 рр. чисельність комун скоротилася у 3,1 раза), яке за своєю формою рішення має недемократичний характер – зумовило позитивні зрушення у соціально-економічному житті держави, забезпечило Швеції вхід до четвірки найрозвинутіших Європейських країн. Внаслідок реформи 1974 р. у Данії, кількість комун було скорочено до 275 з 1388 одиниць. У процесі реформи 1967-1968 рр. у ФРН кількість обшин зменшилася до 8514 з 24278. В Англії та Уельсі у 1972 р. кількість округів було скорочено з 1383 до 402 одиниць.

У державах, де процес об'єднання територіальних самоврядних спільнот відбувався добровільно, він мав дуже повільні темпи. Так, кількість комун у Франції навіть зросла. За 100 років у Нідерландах кількість територіальних самоврядних спільнот зменшилася до 700 з 1100, за період добровільного об'єднання протягом 1961-1971 рр. у Бельгії – до 2359 з 2663 комун [12].

Показовим у напрямку інтеграції функціонального типу є досвід США стосовно формування шкільних та спеціальних округів. В США у 1997 році було 29532 спеціальних та 14721 шкільних округів. Їх формування ініціювалося спільнотами з метою підвищення рівня ефективності громадського обслуговування населення. Об'єднання на засадах функціональності може відбуватися як на постійній, так і тимчасовій (цільовій) основі. Функціонують спеціальні округи з надання освітніх послуг, пожежного захисту, дренажних та іригаційних систем, водопостачання, каналізації, будівництва житла, транспортного обслуговування, вивозу сміття, охорони архітектурних пам'яток, збереження природних ресурсів [3]. Досвід створення аналогічних структур має свою актуальність і для України, оскільки більшість невеликих населених пунктів не здатна самостійно забезпечити утримання об'єктів соціальної сфери, досягти і забезпечити дієвість та комплексність надання членам територіальних самоврядних спільнот якісного громадського обслуговування.

У процесі здійснення адміністративно-територіальної реформи необхідно враховувати рецепти, напрацьовані світовим досвідом, що адаптуються до наших реалій. Так, у Польщі цей процес відзначався поступовістю й програмованістю трансформаційних кроків центральної влади. У 1990 році самоврядування було поновлено на його низовому рівні, що отримав назву гміна. Цей рівень є територіальним утворенням, громадою людей, яка мешкає на певній території й спроможна вирішувати свої місцеві проблеми. Гміна являє собою інтегровану територіальну спільноту, яка забезпечує об'єднання громад сіл, містечок і міст та має відповідність до європейського комунального стандарту місцевого самоврядування низового рівня, який формується територіальною громадою кількох поселень [14].

Відповідно до різних варіантів об'єднання поселенських територіальних громад у Польщі утворилися сільські, сільсько-міські та міські гміни. Протягом 1990-1998 років відбувався процес правового наповнення функціонування та розвитку гміни, зокрема, було ухвалено Статуту «Про самоврядування гмін» та «Про доходи гмін та засади їх субвенціонування». Успіхи у формуванні юридично та фінансово-економічно дієздатної територіальної спільноти – гміни – дозволили Польщі у 1999 році провести комплексну адміністративну реформу, що дала змогу впровадити трирівневу систему місцевого самоврядування, утворити територіальні утворення регіонального типу, які відповідають поняттю «регіон» у Європейському Союзі, чітко розмежувати повноваження рівнів місцевого самоврядування, звести роль органів державного управління в управлінні територіями лише до виконання контрольно-наглядових функцій [11]. Проведенню цієї реформи передувало прийняття у 1998 році низки статутів про функціонування місцевого самоврядування на кожному з рівнів, на відміну від України, де базовий Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» окреслює повноваження всіх суб'єктів місцевого самоврядування.

Досвід Польщі свідчить, що процес комуналізації не повинен мати хаотичний та поспішний характер. Паралельно з адміністративною реформою у Польщі відбулася зміна принципів надання освітніх, оздоровчих послуг та послуг соціального забезпечення. Аналіз адміністративних перетворень у Польщі свідчить, що вона значно випереджує Україну в процесі становлення повноцінного місцевого самоврядування та адаптації його параметрів до європейських стандартів. Хоча, в процесі впровадження адміністративної реформи у Польщі простежувалися певні проблемні ситуації. Так, в містах, які були гмінами, а з 1999 року стали одночасно містами на правах повітів, відбулося дублювання самоврядної влади: з одного боку – бургомістр міста-гміни, рада гміни, управління гміни, з другого – відповідні повітові органи (староста міста-повіту, рада повіту, управління повіту). Після аналізу зазначеної проблеми було визначено, що для її розв'язання буде об'єднано самоврядні органи міста-повіту та міста-гміни. Це, відповідно, супроводжувалося об'єднанням їх функцій.

Становлення сучасної моделі місцевого самоврядування у Швеції відбувалося шляхом комунальних реформ, які проходили у чотири етапи і тривали понад 130 років, починаючи з 1862 року. У ході цих реформ поступово відбувалися такі процеси: формування комуні як вихідної самоврядної одиниці; утворення вторинних комун (ландстингів), наділених широким колом повноважень; укрупнення комун з метою утворення повнокровного суб'єкта місцевого самоврядування, який володіє достатніми фінансовими та економічними ресурсами; зміцнення фінансової бази комун [13]. У процесі комунальних реформ 1862-1992 років, покликаних створити модель життєздатного місцевого самоврядування, Швеція стикалася з подібними проблемами, які постали в останнє десятиріччя перед Україною, з однією важливою особливістю – Україна не може дозволити собі здійснювати реформування протягом 130 років.

Як і у Польщі, політична, економічна та функціональна трансформація основних рівнів самоврядування у 90-х роках минулого століття стали центральним питанням розвитку Угорщини – обсяг функцій субнаціонального рівня було значно скорочено. Умовою для вступу Угорщини до ЄС (як і інших країн колишнього соцтабору), а відповідно і доступу до Структурних фондів ЄС була необхідність формування відповідно до системи NUTS (номенклатура статистичної територіальної одиниці) великих регіонів (стандарт NUTS 2), для яких можна було б розробляти концепцію регіонального розвитку, а також проекти з її реалізації. Оскільки в ЄС не існує жодної зовнішньої перешкоди для модифікацій структури державного управління Угорщини, то навіть незначні зміни сучасної угорської системи державного управління можуть сформувавши організаційно-регіональні структури, які не виходитимуть за межі регіональної політики ЄС.

Національна концепція регіонального розвитку Угорщини включала в себе сім теоретичних статистичних регіонів, які у 2005 році набули статусу територіально-адміністративних одиниць. Основну увагу при визначенні регіонів було приділено: історії розвитку регіональної співпраці та можливості регіональної єдності; пропорційному співвідношенню територіального поділу країни; відносно однорідним особливостям регіонів щодо основних цілей регіональної політики; допустимому внутрішньому

поділу регіонів; наявній або бажаній політичній подібності одиниць однієї регіональної соціально-економічної системи, а також наявності міжнародної орієнтації, яка буде визначальною у довготривалій перспективі; витратам, пов'язаним зі створенням та функціонуванням. Законом було визначено коло завдань для регіонів: загальна економічна забезпеченість; участь у міжнародній регіональній співпраці; розвиток інфраструктури та охорона навколишнього середовища; діяльність з обміну ноу-хау й технологіями, а також професійна допомога з планування на нижчому рівні. У 2005 році завершено роботу з реорганізації територіально-адміністративного поділу країни з виділенням нової одиниці – регіональної соціально-економічної системи. Якнайшвидший перехід на регіональний адміністративно-територіальний устрій стимулювався тим, що будь-яка допомога, що надається Фондом структурного розвитку ЄС, прив'язана до цих укрупнених одиниць.

У грудні 1997 року було прийнято конституційний Закон Чехії про створення 14 вищих територіальних одиниць самоврядування (ВТОС). Ці регіони стали основою для проведення регіональної політики Чехії після вступу до ЄС (територіальні одиниці NUTS 2, NUTS 3, визначені у рамках ЄС для проведення статистичних аналізів). Передбачається, що в результаті впровадження стандарту NUTS 3 буде визначено 25 ВТОС, а NUTS 2 – 6-8 одиниць. На сьогодні у Чехії існує трирівнева ієрархічна система територіального поділу з двома рівнями самоврядування: центральне державне управління (уряд і міністерства) і парламент (Палата депутатів, Сенат); районна адміністрація; місцеве управління і муніципальна рада представників.

Уряд забезпечує контроль та нагляд за діяльністю районних адміністрацій і координує діяльність органів державного управління в частині, що стосується районних адміністрацій. До основних видів діяльності районних адміністрацій входить: здійснення державного управління у питаннях, що обумовлюються певними законами; нагляд за муніципальним господарством на основі спеціальних регулятивних актів (на прохання муніципалітету); контроль за рішеннями муніципальних влад та органів, що створюються у процесі адміністративних процедур, крім випадків, передбачених законом; перевірка муніципальних органів влади та органів, яким делеговане право на здійснення державного управління.

У Чехії практикується змішана система місцевого управління, тобто місцевий елемент у ланці місцевого самоврядування одночасно виконує функції державного управління. Муніципалітет у Чехії завжди розглядався як основний елемент самоврядування, яке, в свою чергу, є частиною вищих територіальних структур з більш-менш обмеженим самоврядуванням. Муніципалітети виконують роль органів державного управління на місцевому рівні на основі делегованих їм повноважень (доволі-таки обмежених). У більшій мірі державне управління здійснюється на рівні районних адміністрацій. Кожен муніципалітет є юридичною особою, володіє власним майном та фінансами, а також незалежно розпоряджається цим майном згідно з принципами самоврядування і, частково, згідно з власними повноваженнями, делегованими йому державною адміністрацією в межах чинного законодавства. Муніципалітети проводять свої внутрішні справи незалежно і відповідають лише перед законом.

Можливі втручання держави у сферу самоврядування обмежені та визначені законом. Муніципалітети забезпечують управління своїми справами або незалежно (у рамках незалежної сфери самоврядування), або здійснюють державне управління в обсязі, що визначається спеціальними законодавчими актами (делеговані повноваження). До сфер незалежної діяльності муніципалітетів, яку вони здійснюють у певних територіальних межах, входять розвиток економіки, соціальне забезпечення та культурна діяльність, захист навколишнього середовища, а також види діяльності, передбачені спеціальними законодавчими актами іншим органам у межах системи державного управління.

Регіональна політика у Чехії проводиться на загальному і регіональному рівнях. На загальнодержавному рівні її проведення забезпечують органи державного управління. Ця політика має селективний (вибірковий) характер та спрямована на попередньо визначені регіони згідно з основними принципами регіональної політики. На регіональному рівні її проведення забезпечують органи регіонального самоврядування (ВТОС) і вона спрямована на внутрішньорегіональну проблематику (у тісному взаємозв'язку з населеними пунктами, мікрорегіонами і районами). При цьому, основними принципами регіональної політики Чехії є: принцип концентрації – базується на необхідності зосередити всі зусилля та засоби для надання підтримки тим регіонам, економічна потужність і життєвий рівень яких тривалий час був нижчим, ніж у решти регіонів; принцип партнерства – базується на необхідності співробітництва відповідних органів державного управління, органів самоуправління та інших як на «горизонтальному» (наприклад, між селами і регіонами), так і на «вертикальному» рівнях (наприклад, окремих міністерств з регіонами, муніципалітетами); принцип програмованості – базується на необхідності цілеспрямованого підходу до вирішення питань, які пов'язані з забезпеченням розвитку окремих регіонів, включаючи координацію програм діяльності різних суб'єктів, зацікавлених у розвитку даної території; принцип доповнюваності – характеризується тим, що держава не відпускає усі засоби (ресурси), тобто засоби держави є додатковим джерелом фінансування з метою надання підтримки діяльності та ініціативам окремих регіонів.

У сфері регіональної політики та структурних змін Литва започаткувала програмування, застосування принципів якісного управління коштами, які виділяються зі Структурних фондів допомоги та Фонду вирівнювання, а також порядок здійснення цих принципів. Окрім цього, уряд Литви, співпрацюючи зі статистичною службою Єврозою відпрацював преліминарний рівень NUTS, що відповідатиме устрою Литви. Зокрема, Литва пропонує такі рівні відповідності: NUTS 1 рівня – Литва; NUTS 2 рівня – регіон; NUTS 3 рівня – повіт; NUTS 4 рівня – самоуправління; NUTS 5 рівня – сянунія.

Уряд Литви у своїй поточній роботі визначив такі завдання у сфері регіональної політики: виділити основні територіальні похідні країни – регіони стратегічного планування територіального розвитку, згідно з якими має здійснюватися державна політика регіонального розвитку; забезпечити узгодження регіонального устрою та регіональної політики; розвинути та сконцентрувати державну підтримку проблемним регіонам не тільки шляхом підтримки відповідного підприєм-

ництва пільговими кредитами чи гарантіями під кредити, звільненням від податків, фінансуванням чи іншими субсидіями, а й фінансуючи інфраструктурні та соціальні проекти; залучити Раду національного регіонального розвитку, інституції місцевого самоуправління та соціальних партнерів до формування регіональної політики та підготовки плану регіонального розвитку; використувати зрозумілі, якісні, чітко обмежені критерії для виокремлення проблемних цільових регіонів, враховуючи критерії ЄС, згідно з якими надається міжнародна та державна регіональна підтримка; всебічно оцінити умови регіональних одиниць, можливості та інтереси, програми та проекти розвитку підприємництва в самоуправних територіях та регіонах; заснувати фонди регіонального розвитку, які допоможуть організувати підготовку різноманітних комплексних програм, проектів, заходів для відсталих районів, які мають багато проблем, а також підготувати плани спеціалізованого розвитку і територіального управління та підтримувати програми регіонального розвитку, які здійснюються Литвою спільно з ЄС.

У Латвії єдиним законодавчим актом, який регулює питання реформування адміністративно-територіального устрою країни, є Закон «Про адміністративно-територіальну реформу» (1998 рік). Цей закон регламентує поетапне проведення адміністративно-територіальної реформи місцевих органів самоврядування, формування державних регіональних адміністративно-територіальних одиниць, питання координації адміністративно-територіальної реформи і терміни виконання конкретних заходів за кожним з напрямів. У вересні 2001 року уряд Латвії вніс до парламенту проект закону, за яким передбачається реформування 26 існуючих районів у 5 новоутвореннях. Чотири з цих регіонів є історичними землями Латвії, а місто Рига має право регіональної соціально-економічної системи. Нова модель адміністративно-територіального устрою передбачає економію фінансових ресурсів, оскільки зменшується кількість адміністративно-територіальних одиниць та надання більших прав органам регіонального самоврядування.

Республіка Естонія поділяється на повіті (15 одиниць), міста і сільські муніципалітети – волості. Місцеве самоврядування здійснюється у містах та волостях. У 1993 році набув чинності Закон «Про повітові адміністрації», згідно з яким повітові органи влади втратили свій статус місцевих органів самоврядування. Повітові управи перетворено на адміністрації губернаторів повітів, які представляють уряд на регіональному рівні. Місцеве самоврядування здійснюється виключно на муніципальному рівні. Зараз у країні є 254 одиниці місцевого самоврядування, серед яких представлені як сільські – волості, так і міські муніципалітети. Понад дві третини адміністративно-територіальних одиниць місцевого самоврядування мають населення до 3 тис. мешканців. Органи влади місцевого самоврядування складаються з таких структур: 1) рада або збори, які є представницьким органом населення адміністративно-територіальної одиниці. На зборах обирають

голову, який організовує роботу зборів та представляє муніципалітет в органах державної влади; 2) управа, яка є виконавчим органом місцевого самоврядування і створюється зборами. Очолюється мером, який не має права суміщати свою посаду з посадою голови зборів. На регіональному рівні старійшина повіту (губернатор) представляє центральний уряд країни. Він здійснює координацію адміністративних функцій центрального уряду в повіті, управління державною власністю та укладання від імені уряду держави адміністративних угод з муніципалітетами на виконання державних замовлень. Старійшина також очолює адміністрацію, що фінансується з центрального бюджету. Старійшина повіту підзвітний центральному уряду. У відносинах з місцевим органом самоврядування він здійснює наглядові та дорадчі функції. Чіткий розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади регулюється спеціальним законом.

Висновки і пропозиції. На основі практичного досвіду зарубіжних країн стосовно забезпечення соціально-економічного розвитку первинних територіальних громад є можливість виділити дві форми інтегративних об'єднань територіальних спільнот різних населених пунктів: унітарне (територіальне) та федеративне (функціональне).

Результативність заходів, спрямованих на укрупнення первинних територіальних утворень, що успішно застосовуються в країнах Європейського Союзу та США, ще раз підтверджують, що успіх і процвітання вітчизняних територіальних громад щодо здійснення ефективної управлінської та господарської діяльності можливий лише за умови застосування в процесі управління їх комплексним розвитком підходу, який би базувався на принципах муніципального менеджменту.

Нові соціальні, економічні і політичні реалії, перетворення, які мають місце в Україні, потреба в усуненні негативних тенденцій, які простежуються в соціально-економічному розвитку населених пунктів, об'єктивна вимога адаптування первинного рівня місцевого самоврядування до зарубіжних стандартів потребують імплементації у діяльність органів місцевого самоврядування механізму муніципального управління як базису формування моделі управління, яка має орієнтацію на виклики розвитку економіки населених пунктів і ефективне ресурсовикористання [5].

З організаційної точки зору, модель управління населеним пунктом, на наш погляд, має: по-перше, реалізувати ідеї моделі «муніципального дуалізму», поступово наближаючись у перспективі до громадянської моделі; по-друге, забезпечувати модель взаємодії «центр-місцевість», що найбільш відповідатиме Європейській системі влади; по-третє, поєднувати засади лінійно-функціонального типу організаційної структури з використанням (за необхідності) організаційних структур штабного або матричного типу; по-четверте, сформувати інститут демократичної влади, заснованої на принципах партнерства, трикутнику «орган місцевого самоврядування – бізнес – населення (споживач послуг)» [8].

Список літератури:

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: кол. монографія / [за ред. В.В. Кравченка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова]. – К. : Атіка, 2007. – 864 с.
2. Бугай С.М. Досвід реформування адміністративно-територіального устрою у країнах Європи: уроки для України // Моделювання та інформатизація соціально-економічного розвитку України: Зб. наук. праць. – К. : Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки Мінекономіки України, 2003. – Вип. 3 – С. 194–198.

3. Закордонний досвід організації місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.urbanecomomics.ru/texts.php?folder_id=197&mat_id=220#_ftnref9.
4. Монастирський Г.Л. Теоретичні основи місцевого економічного розвитку / Г.Л. Монастирський // Місцевий розвиток за участі громади: монографія у 2 т. – Том 1. Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду / [за заг. редакцією Петрушенка Ю.М.]. – Суми : Університетська книга, 2013. – С. 92–143.
5. Новий курс: Реформи в Україні 2010-2015 // Національна доповідь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/books/2010/10nandop1.pdf>.
6. Павлюк А.П. Реформування адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реалізації / А.П. Павлюк // Стратегічні пріоритети. – № 1(2). – 2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/2/4-3-Pavliuk.pdf>.
7. Панухник О.В. Оптимізація системи місцевого самоврядування в Україні в контексті запровадження європейських стандартів регіонального управління / О.В. Панухник // Город, регион, государство: проблемы распределения полномочий. – Донецк : Юго-Восток, 2009. – Т. 1. – С. 119–125.
8. Панухник О.В. Теорія і практика територіальних інтеграційних процесів в регіональних соціально-економічних системах: монографія / О.В. Панухник. – Херсон : Айлант, 2012. – 358 с.
9. Петрушенко Ю.М. Місцевий розвиток за участі громади : монографія у 2 т. / Ю.М. Петрушенко. – Том 1. Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду / [за заг. ред. Ю.М. Петрушенка]. – Суми : Університетська книга, 2013. – 352 с.
10. Шаров Ю. Цілепокладання в муніципальному менеджменті: ідеологічні та методологічні аспекти вирішення проблеми / Ю. Шаров // Управління сучасним містом. – 2002. – Вип. 1 – 3 (5). – С. 124–130.
11. Янків М. Регіональна політика Польщі в умовах переходу до ринку / М. Янків // Регіональна економіка. – 1997. – № 4. – С. 104–108.
12. Bennet R. Territory and administration in Europe / R. Bennet. – London : Printer, 1989.
13. Deante B. Local government reorganization in Western democracies / B. Deante. – London : SAGE, 1998.
14. Gorzym-Wilkowski W., Miszczuk A. Zarzys ekonomiki gminy / W. Gorzym-Wilkowski, A. Miszczuk. – Lublin, Norbertinum, 1999. – 254 p.

Панухник Е. В.

Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя

ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В РЕГИОНАЛЬНЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНО-ХОЗЯЙСТВЕННЫХ СИСТЕМАХ: МИРОВОЙ ОПЫТ И УКРАИНА

Резюме

Обосновано, что для создания действенного механизма управления территориями в Украине необходимо учитывать возможность интеграционного объединения населенных пунктов. Предложены подходы разных стран относительно выбора направлений формирования и управления территориальной экономической интеграцией. Доказано, что результативность мер, направленных на укрупнение первичных территориальных образований, возможна лишь при условии применения в процессе управления комплексным развитием подхода, который бы базировался на принципах муниципального менеджмента.

Ключевые слова: территориально-хозяйственная система, интеграция, управление интеграционными процессами, муниципальный менеджмент, региональное управление.

Panukhnyk O. V.

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

INTEGRATION PROCESSES IN REGIONAL TERRITORIAL AND ECONOMIC SYSTEMS: WORLD EXPERIENCE AND UKRAINE

Summary

The fact that the creation of an effective mechanism of control areas in Ukraine should consider the possibility of integration union settlements has been proved. The approaches of different countries on the choice of directions forming and managing territorial economic integration have been proposed by the author. It has been proved that the effectiveness of measures aimed at consolidation of the primary subdivisions, is possible only if the application in the management of integrated development approach that would be based on the principles of municipal management.

Key words: territorial and economic system, integration, integration processes management, municipal management, regional management.